יא: דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין

ממעטני דויתא. מה שהקשתי על פירוש הקונטרס בסוף פירה (שבת מז. ד"ה בגגלא) והמוליא יין (סס עח.) מפורש סס: **מן** עומרי שיבליא. והא דתניא בפרק בתרא דמעשר שני (מ"מ) אמר ר' יהודה ברבשונה היו שולמין אל בעלי הבתים שבמדינות מהרו והתקינו פירותיכם עד שלא הגיע שעת ביעור עד שבא ר' עקיבא ולימד כל פירות שלא באו לעונות מעשרות פטורים מן הביעור הכא ר"ג קושם לרבי עקיבא היה:

בתר דעבריהו. פירוש והיה לו מהר ר' אלעזר בן עזריה שהיה נשיא עמו לכך אמר באנפי מנהלתה: **או** דילמא מעברין. פירש בקונטרס משום דמקופה דתוריתא כדכתיב (שמות לד) חג האסיף תקופת השנה וקשה לדבריו נמי דתוריתא כדכתיב (דברים טז) שמור את חדש האביב וכן פירות האילן (שמות כג) ומג הקליר בכורי מעשיך וגרלה דהיינו טעמא דמקופה משום דלא אפשר לעשות בה אכל בפירות האילן ובאביב עבידי דטעו בהו:

אין מעברין השנה אלא ביהודה. והא דר' עקיבא עיבר השנה בגהרדעא ברים פרק האשה שנים (יבמות דף קטו. וסס) ובהרדעא מתולה לארץ שאני רבי עקיבא שלא היה ממותו בארץ ישראל כדאמרינן בסוף בכרכות (דף סג.) וא"ת והא אמרינן בזה בורר (לקמן דף כו. וסס) ר' חייא בר זרונקי ור"ש בן יהודא הוו קאזלי לעבר השנה בעפיא ועפיא מולה לארץ כדמוכח בחזקת הבתים (כ"ב דף מו. סס) דאמר כל שהרלה הקב"ה למשה חייב במעשר למעוטי עדרקים עפיא ואקפמיא ואין לומר דלא הניחו כמותם דהא ר"ל קרי להו רועי בקר ויש לומר דעיבורא דהתם היינו חיסוב בעלמא כמו ועיבר ג' שנים זו אחר זו דרבי עקיבא לקמן (דף יב.) דחזרו ב"ד ושבו וקבעו בארץ ישראל מדע דהתם שנה שביעית היתה ותניא לקמן דאין מעברין בשביעית וא"ל דר' עקיבא חוסבנא בעלמא עבד בהרדעא אלא דאדרבי עקיבא שלא היה ממותו שמכו ואדר"ש בן יהודא לא שמכו והדור עבוד חוסבנא דבכרכות (דף סג.) משמע מעובדא דחנניה דקביעות ממש עבד וכירושלמי אמרינן בהדיא דבשאין יכולין לעבר אותה בארץ ישראל מעברין אותה בחוצה לארץ ירמיה יחזקאל ברוך בן נריה עיבבו בחוץ לארץ והדר מייתי עובד דחנניה וקשה קלת דבכרכות (סס:) נפקא לן מדכתיב כי מציון תצא תורה וגו' והכא מייתי מלשכנו תדרשו(ט):

לאויה

תקיפאי קדמאי לעינוותני בתראי דתניא (ט)מעשה ברבן גמליאל שהיה יושב על גב מעלה בהר הבית והיה יוחנן סופר הלז עומד לפניו ושלש איגרות חתוכות לפניו מונחות אמר לו טול איגרתא חדא וכתוב לאחנא בני גלילאה עילאה ולאחנא בני גלילאה תתאה שלומכון (י)יסגא מהודעין אנחנא לכון דזמן ביעורא מטא לאפרושי מעשרא ממעטנא דזיתא וטול איגרתא חדא וכתוב לאחנא בני דרומא שלומכון יסגא מהודעין אנחנא לכון דזמן ביעורא מטא לאפרושי מעשרא מעומרי שיבליא וטול איגרתא חדא וכתוב לאחנא בני גלוותא בבבל ולאחנא דבמדי ולשאר כל גלוותא דישראל שלומכון יסגא לעלם מהודעין אנחנא לכון דגוזליא רביכין ואימריא (יא)ערקין וזמנא דאביבא לא מטא ושפרא מילתא באנפאי ובאנפי חבריי ואוסיפית על שתא דא יומין תלתין דילמא בתר דעברוהו: תנו רבנן (יב)על שלשה דברים מעברין את השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה על שנים מהן מעברין (יג)ועל אחד מהן אין מעברין ובזמן שאביב אחד מהן הכל שמחין רבי שמעון בן גמליאל אומר על התקופה איבעיא להו על התקופה שמחין או על התקופה מעברין תיקו: (יד)ת"ר (ט)על שלשה ארצות מעברין את השנה יהודה ועבר הירדן והגליל על שתים מהן מעברין ועל אחת מהן אין מעברין ובזמן שיהודה שאין עומר בא אלא מיהודה ת"ר (יב)אין מעברין את השנים אלא ביהודה (יג)ואם עיברוה בגליל מעוברת העיד חנניה איש אונו אם עיברוה בגליל אינה מעוברת א"ר יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי מאי טעמא דחנניה איש אונו אמר קרא (ט)לשכנו תדרשו ובאת שמה כל דרישה שאתה דורש לא יהיו אלא בשכנו של מקום ת"ר (יד)אין מעברין את השנה אלא ביום ואם עיברוה בלילה אינה מעוברת (יא)ואין מקדישין את החדש אלא ביום ואם קידשוהו בלילה אינו מקודש א"ר (יב)אבא מאי קרא (ט)תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וכתיב (ט)כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (יג)מה משפט ביום אף קידוש החדש ביום ת"ר (יד)אין מעברין את השנה בשני

עקיפי קמאי. רבן גמליאל שהיה נוהג שררה חורק מורת בתלמידים כדאשכחן בכבוכות (דף לו.) ובכבכות (דף מז:) ובחלק השנה (דף כה.) דלעניה לר' יהושע ואפ"ה קתני ביה ושפרא מילתא באנפאי ובחבריי מחבריי ורבן שמעון בריה דהוה מעיינותני בתרתי כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (כ"מ דף פה.) לא אמר את הפועלים: **דומן ביעורא מטא**. שנה שלישית או ששית לשמיטה. כל מי ששיהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה מייב לבערן עכשיו תרומה ניתן לכהן ומעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעני ומעשר שני מתבער בכ"מ שהוא שאם לא העלהו לירושלים קודם פסח היה מבערו ערב פסח ומתורה בערתי הקודש: **ממעטני ויפא**. מקום קיבוץ הזיתים להתחמם זה על זה. בגליל הוי זיתים מרובין ובדרום חמרים מרובין. גליל ודרום מג"י הן ואין צריך להודיען על העיבור שקרובים הן לב"ד אבל לבני גולה שרחוקים מג"י צריך להודיעם על העיבור שלא יאכלו חמץ בפסח: **דילמא בתר דעברוהו**. לרבן גמליאל מנאיתותו נעשה עניו: **על האביב**. אם לא בישלה התבואה מעברין דקרא כתיב (שמות יג) בחדש האביב. ואית דמפרשים לפי שאין להם מהיכן להקריב העומר ויקשה לי לחמרינן לקמן על שלש ארצות מעברין את השנה על שתים מהן מעברין ואם בישלה תבואה ביהודה ולא בישלה בעבר הירדן ובגליל מעברין השנה ואי טעמא משום עומר הוא הרי בישלה התבואה ביהודה: **ועל פירות האילן**. אם מתאחר בישולם יותר מזמן העצרת מעברין שעצרת זמן הבאת ביכורים דכתיב (במדבר כח) וביום הביכורים ואם לא יביאם בכולו לרגל צריך לטרוח ולעלות פעם אחרת: **ועל התקופה**. בין על תקופת תמוז שמתעבבת ומשכת שאין תקופת תשרי נופלת עד עבור החג מעברין דנפקא לן לקמן (יא.) מקרא בין על תקופת טבת שנמשך זמנה עד ט"ז בניסן שהבאת העומר דילה בתוך תקופת טבת מעברין לדחות את המועדות כדלקמן (דף יב:): **וכזמן שאביב אחד**. מן השנים שמתעברת שנה עליהן הכל שמחין שאין חוששין בדחיית הפסח לפי שאין התבואה רחויה ואין איסור חדש צריך עליהם אבל כשאביב רחוי ליקצר והשנה מתעברת על הפירות והתקופות עליהן שזמן איסור חדש צריך עליהן: ה"ג **רשב"ג אומר על התקופה** וא"ג אף: **איבעיא להו על התקופה שמחין**. אם התקופה נופלת כמיקונה בתחלת תשרי והם מעברין השנה בשביל דברים אחרים ודוחין את החג בתוך ימות החמה חודש נמצאו עולי רגלים מצטערין בגשמים לפי שהעיתים הולכין אחר תקופת החמה לפיכך כשהיא צריכה לעבר על פירות האילן וזה מצטרף עמו היו שמחין או דילמא על התקופה לחודה מעברין ומפני שעיבורה מן התורה אתא רשב"ג למיפלג: **על שלש ארצות**. שלא הגיע שביב שלהן או שרואין ב"ד שמתאחר בהן זמן בישול פירות האילן מעברין. שלשתן מג"י הם: **על שתים מהן**. אפילו על עבר הירדן והגליל מעברין דהואיל ובוכה דג"י לא מצוי אביב לא קיימין ביה חדש האביב ועל אחת מהן אין מעברין אפילו לא הגיע ביהודה והגיע בעבר הירדן והגליל אין מעברין דהואיל ומביאין עומר מעבר הירדן או מגליל דתנן במנחות (דף סד:) כדמל רב ומלא בעינן מיכן אמרו אין מביאין עומר אלא מן הקרוב לירושלים דהיינו יהודה לא ביכר הקרוב לירושלים מביאין אותו ממקום רחוק ומעשה שבא עומר (יא)מגנות צריפין כו' ושמי הלחם מבקעת עין סוכר: **וזמן שיהודה אחד**. מן המאוחרות הכל שמחין לפי שאין עומר בא להיות מצוה מן המוכחר אלא מיהודה הלכך אם בישל שאם ביכר יהודה ורואין ביכור שראוי להביא העומר וב"ד מעברין בשביל השמים מתריכין עליהם זמן איסור חדש קשה להם הדבר אבל בשלא ביכר יהודה ובאחת מהשמים אין קשה להם אע"פ שראוי להביא מהג' לפי שמצותו להביא מיהודה: **אין מעברין את השנה אלא**. בב"ד הקבוע ביהודה: **שכנו של מקום**. ירושלים והוא ביהודה: **שהחדש מתכסה בו**. שהלבנה אינה נראית בעליל לכל העולם דכתיב חדש בכסה: **הוי אומר זה ראש השנה**. שמגה בראש חדש הוא אבל שאר חגים בתחלת החדש הם וכתיב (תהלים פא) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב כיוס הגחילו את בניו בדברי חכמים (דברים כח) כיוס הגחילו את בניו כדדרשינן בחחד דיני ממונות (לקמן דף לד:):

בשני

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פ"ד מהל' קידוש החדש הל' ב ועיין בהשגות הרמ"ה:
צד ב מיי' שם הל' ד:
צה ג ד ה מיי' שם הלכה יב:
צו ו מיי' שם פ"ב הלכה ח [ור"ש אות"מ פי' מכו סעיי' לח]:
צז ז מיי' שם פ"ד הלכה טו:

רבינו חננאל

באנפאי ואוסיפת על שתא דא תלתין יומין איני והא איהו דתני חדש ופריק רב פפא רצו חדש רצו שלשים יום ואקשינן תא חזי [מה] כין תקיפי קמאי לענוותני בתראי תקיפי קמאי והוא רבן גמליאל דהוא כשכתב לא כתב אלא ושפרת מלתא באנפאי ובאנפי חבראי ואילו רשב"ג הוא ענוותן סגיא כדגרסינן בהשוכר את הפועלים א"ר ג' ענוותנין הן אבא ובני בתירא ויהונתן בן שאול לא כתב ובאנפי חבראי אלא ושפר באנפאי בלבד ופרקינן דלמא ר' גמליאל לא כתב הכי אלא כתר דעבריה לרבן גמליאל ואותיבו בהדיה רבי אלעזר בן עזריה ופשוט ראב"ע כתב הכי: **ת"ר** על ג' סימנין מעברין את השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה על ב' מהן מעברין ועל א' מהן אין מעברין ובזמן שאביב אחד מהן הכל שמחין לעבר פי' על אלו סימנים ועל כיוצא בהם היתה מסורת בידם שכל זמן שבית דין מומחה בישראל יש לו רשות לעבר על הסימנים הללו וכדגרסינן בר"ה פרק ארבעה (כא ע"ב) כי חזיא דמשכה תקופת טבת עד ששה עשר בניסן עברה לההיא שתא ולא תחוש לה וכך היתה הלכה למשה מסיני שמעברין את השנה על האביב ועל סימנים אחרים ואם אינו מצוי להיקרב כלל אביב שבניסן וצריכין שיהיה מצוי ביהודה ובעבר הירדן ובגליל ואם היה מצוי בשתים מהן ובאחת מהן לא היה מצוי לא היו מעברין דת"ר על ג' ארצות מעברין את השנה יהודה ועבר הירדן וגליל על שתים מהן מעברין (ועל אחת מהן אין מעברין) ועל אחת מהן אין מעברין ובזמן שארץ יהודה אחת מהן הכל שמחין לעבר שאין עומר בא אלא מיהודה: **ת"ר** אין מעברין את השנה אלא ביום ואם עיברוה בלילה אינה מעוברת ואין מקדשין את החודש אלא ביום ואם קידשוהו בלילה אינו מקודש. שנאמר תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה פי' אין מזכירין בר"ה ובראשי חדשיכם לא בתפלה ולא בזולתה וכתיב ביה כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מה משפט ביום רכתיב והיה ביום הנחילו את בניו וכתיב והיו אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם אף קידוש ביום: **ת"ר** אין מעברין את השנה

מסורת הש"ס

(א) [תוס' פ"ב], (ב) ב"ל יקנא לעלם וכ"ל בסמוך. רש"ל, (ג) [ר"ל עדקין וכ"ל כתופ'], (ד) [תוספתא פ"ב], (ס) [סס], (ו) [סס], (ז) ביצה נח. ר"ה ח., (ח) [ר"ה כה: מגילה כח.], (ט) [תוספתא פ"ב], (י) ב"ל מגנות, (כ) ועוד הרי ביכר כל"ל. רש"ל, (ל) [ועי' תוספות שבועות לח. ד"ה ורוחה].

תורה אור השלם

1. כי אם אל המקום אשר יבחר יי אלהיכם מקל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה:
דברים יב ה
2. תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו:
תהלים פא ד
3. כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב:
תהלים פא ה

גליון הש"ס

גמרא יעל אחר מתן אין מעברין. עיין ר"ה דף כח ע"א תוספות ד"ה כי:

מוסף רש"י

תקעו בחדש. בחדוש הלבנה (תהלים פא ד), שהחדש מתכסה בו. לחתוקים, כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח, לפי שקבוצה היא סמוך לחדישה (ר"ה ח:) שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא אחרית ליושבי מזרח ראשית ליושבי מערב, כדאמר בר"ה (כ:) עשרים וחדינא שעות מתכסה שיהלא (ביצה טז.). מה משפט ביום. נפקא לן בפנהדרין (לב:) מוהיה כיום הנחילו את בניו, ביום אחד מפיל נחלות כי (ר"ה כה:) חוטרא כל הפרשה טלה לחיות דין (מגילה כא.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com